

מסורת הש"ס

רוב המורה : רבי נתן מרסם קרני הפרו וכו' . ומפרש ר' חלקיה טעמיה דדריש הכי העושה תורתו עתים ולא בקציעות תמיד הרי זה מיפר ברית הכתוב אלל התורה אם לא בריתי יומם ולילה וגו' דעל התורה הכתוב מדבר :

בשעה דמכשין . בשעה שמכשין תורה אור ד"ס שאין חכמי הדור מרביצין את התורה : בדר . אתה תפוז אותה לתלמידים : כנוס . ולא תטול סדרה עליהם : ואם לאו כנוס . ולא תטיל ד"ס לבזיון : כל פטעטא . דברים בטלים בישין בר מפיטתא דאורייתא : ועת לעשות לה' הפרו תורתך רבי נתן מרסם קרני קראי הפרו תורתך עת לעשות לה' . רבי חלקיה

הונה בהם מולא בהם טעם : כל כדבייא בישין וכדבייא דאורייתא טבין . כל"ל . וכך הוא במדרש רבה . שכתורה יכול הוא לכוז ולומר לא שנית מסכת זו או פרק זה : כיון שהפליג דעתו ממנה . וכך הן דברי תורה כיון שמסית דעתו מהתורה הולכת לאיש אחר שהחזיק בה ומתחכם יותר מזה טעמה : תני . תוספתא שם : מה טעם ולל בניך למודי ה' ורב שלום בניך . בניך ה' מיוחד הוא הלכך דריש ביה דעל תלמודי חכמים קאמר שכן מרבים שלום בעולם :

הדרן עלך הרואה וסליקא לך מסכת ברכות :

בככות סב תוספתא פ"ו

לה רמז רש"י פ' שק"ט ור"י א"ס

תוספתא פ"ו מנחות מג : ס"ט כביוני :

תהלים קט

שם יב יעשה נד

בשם רבי סימון העושה עתים הרי זה מיפר ברית מ"ט הפרו תורתך עת [לעשות] לה' . תני רבי שמעון בן יוחאי אומר אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם . מ"ט הפרו תורתך עת לעשות לה' . *הלל הוהן היה אומר בשעה דמכשין בדר . ובשעה דמבדרין כנוש . וכן היה הלל אומר אם ראית את התורה שהיא חביבה על ישראל והכל שמחין בה בדר . ואם לאו כנוש . אמר רבי אלעזר מה התינוק הזה צריך לינק בכל שעה שביום כך כל אדם שבישראל צריך ליגע בתורה בכל שעות שביום . רבי יונה בשם רבי יוסי בן גזירה כל פיטמא בישין ופיטמא דאורייתא טבין . כל כדבייא בישין וכדבייא דאורייתא טבין . אמר רבי שמעון בן לקיש *במגילת חסידים מצאו כתיב יום תעוביני ימים אעזובך . לשנים שיצאו אחד מטבריא ואחד מציפורין ופגעו זה בזה בחדא משכנא לא הספיקו לפרוש זה מזה עד שהלך זה מיל וזה מיל נמצאו רחוקין זה מזה שני מילין . ואישה שהיתה יושבת ומתנתת לאיש . כל זמן שהיתה בדתה להינשא לה היתה יושבת ומתנתת לו . כיון שהפליג דעתו ממנה היא היתה הולכת ונישאת לאחר . *תני בשם רבי מאיר אין לך אחד מישראל שאינו עושה ^ה מאה מצות בכל יום . קורא את שמע ומברך לפניה ולאחריה ואוכל את פתו ומברך לפניה ולאחריה ומתפלל שלשה פעמים של שמונה עשרה וחוזר ועושה שאר מצות ומברך עליהן . וכן היה רבי מאיר אומר אין לך אדם בישראל שאין המצות מקיפות אותו . תפילין בראשו ותפילין בזרועו ומזוזה בפתחו ומילה בשרו ארבע ציציות במליתו מקיפין אותו . הוא שדור אמר *שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך . וכן הוא אומר *חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם . נכנס למרחץ ראה את עצמו ערום אמר אוי לי שאני ערום מן המצות כיון שהביט במילה שלו התחיל לקלם להקב"ה . *למנצה על השמינית מזמור לדוד *אמר רבי אלעזר בשם רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם . מה טעם *וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך :

הדרן עלך הרואה וחסלת מסכת ברכות

ברך רחמנא דסייען מריש ועד אכען

פירוש מבבל ספר הדרים

הסיפוק דכתיב אכול ושתו והורג : אל תהוה עליהם להטות מלחור תמיד עליהם אפינו דכרי לך דלא תשכח : אמן . היינו תורם כמו במסכת תענית שהספידה לאותו תלמיד דמית אמו כדליתא במסכת תענית : אמר ר' יעריא אל מדרגה כנעשו הכס קוקים תלמידים מעשות מזה ובעון הפלגות והכפיון ועלה השודד ויבוא אותם פ"ד ויבא עמלק וילחם עם ישראל בדפידים כבלי דמסו וידיהם מן הקלות : אל תהוה אל תהוה לכו לאויביהם אלא עמוד וגדור הפלדה שפיראוי היינו המלסם שם עננים בה וסיוורו ביעשה קרי בדר ויתומה לא יוכל להכנס לר וחובי אליהם : ה"ד ועלה הא"ס . דהוה לו לומר יועל ומדכתיב ועלה למודרם ביה נמי ועלה שביט טוהר וסיו מורו כל אחד ואחד מישראל ואומר לו עלה אתה ועלה אתה כי *מזה רכס הוא ומן המדרס נראה שלא היה אומר כפיו אלא ממה שראוין אותו לן ברחובם של עיר ובאליין אותו מן אל פס וסוף טוהר לעלות לרגל לבית להסתחות לה' ולפניהם שם וסיו נאמרים למאן איני טולין עמו כי איני מוכנים אכל סיו מוריון עמאן מאו לרגל אחר וכן עושה כל בנה סביבות ירושלים ולפיקר סתם הכתוב מדבר כי פיו אינו מדבר וסוף כמדבר כמו הכתוב בספרים כבוד הל . א"ל דייק מדלא כתיב ועלה הא"ס הוהו לבילה להסתחות ולפניהם אלא ממה דלא היה עולה משירו דרך ישרה לעולם לבילה אלא כוכב ככל הכחות ושאלין אותו אלו חלק וסוף טוהר להסתחות ולפניהם לה' כבילה . בשעה שמכשין . שאין חכמי הדור מרביצין לתלמידים : בדר . סוף אתה לבנות לתלמידים : ובשעה שמבדרין . שהגדולים מבדרין מרביתם תורה : כנס אתה . ולא הטול סדרה עליהם דאף ו לשם שמים הוא לאחז במדת הענוה וכתוב עת לעשות לה' הפרו תורתך : ואם לאו שאין התורה חביבה עליהם כנס ואל תטיל דברי תורה לבזיון דכתיב עת וכו' הפרו תורתך מלפניה כיון שהטות לשם שמים : ופיטעטא . פ' בערך כהשפעת קול כלפניהם : בישין . דכל המדרס דכתיב מנח טעם : כל כדבייא טבין . שמונה לבנות מפני השלום דכתיב דאורייתא כביין אפילו אם יש בדר הכשת שלום אסור דכתיב תורת אמת סתיה כפיה וכו' גמולי דעמלא למא כשלוס וכמיכור וכו' . על השרית מילה מלוא סמינית ניתנה לאברהם על מלוא בני נח . א"ל על הסמינית על המילא סמינית כיום השמיני

מראה הפנים

רבי נתן מרסם קרני הפרו תורתך וכו' . וכד' חלקיה ואחיה שפיר לעמיה דר' נתן דררס יופא וכן לדרסת דרסכ"י לקמן וכדכרס סלל סוקן החס דף ס"ג בשעת המכנים פור וכו' ופי' רש"י ז"ל שם וכו' לפי הג' דהסם ואם רלית דור שאין התורה חביבה עליו כנס סנא' עת לעשות וגו' וזהו לחאי דדרסין המקרא כסדור ולרסכ"י דהכא דרס' ליה כשין האי דר' נתן כרס המקרא הפרו תורתך שאין התורה חביבה על הדור ע"ל נפשות לה' כלומר מה שאלה טוהר נפסם כעסם התורה לה' יסיה ולא תפוז להדור לפי שאינה חביבה בעיניהם והכחא מדויק לשון רבים דהפוז דאלו לג' דהסם וכדפ' רש"י ואם רלית דור שאין התורה חביבה וכו' הפרו תורתך מלפניה וכו' וא"כ על הת"ח קאי מאי הפרו דקאמר וזהו דמפרש' ליה על ת"ח רבים אחרי לא מדויק לשון עבר דהפרו ולפי דרכינו כגון' שפנינו יחא ויש לפשר לדברי כרס דהסם ככשין דרס' וז קאמר האי קרס מרשים לסיפוס מדרים ומסיפוס לרשים מדרים דלפי פסו מאי כפי וכו' קאמר כרס לטיל דף ס' בקרס משמעות רלס לא יורא וגו' כל כיני דדרסת להאי קרס מרשים לסיפוס מדרים ומסיפוס לרשים מדרים וכו' ולפי' רש"י ז"ל גם כן הוי תרי דרסות שוות הן והרסכ"א כנס הכרס ד' ז"ל כתב דהכין דשתי פנים מדרסות הן דמרשים לסיפוס מדרים מה טעם משמעות דרס לא יורא משום דלכו נכון כנוס דהוה נכון כמעשו וטוהר כה' והוה הכנתה ללדיק שאינו צריך לירא מדבר רע ואם מסיפוס לרשים מדרים אין כלא ככנתה ללדיק אלא כך חלס הכתוב אדם כהוה נטון ונוטת כה' אינו יורא משמעות דרס כהול שנטון בחסידותו עכ"ל והנה רכס גופי דקאמר נמי כהאי קרס הכי ז"ל דג"כ כלא שתי פנים נדרסות הן חדא כדכרס הת"ח מרשים לסיפוס וחדא כדכרס ר' נתן מסיפוס לרשים ודרסת אחרת היא דמפרש רבי חלקיה או כדכרס רש"י כלא וכדפ' רש"י : מה טעם וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך והסם מסיים אל תקרי בניך אלא כוונך ואלה דג"כ מתורגמ דבניך בתרג קא דרס דכתיב גבי ורב שלום אל תקרי בניך אלא כוונך דהן הן המדרס שלום בעולם :

סליק פירקא וכולא מסכתא בתרבי ובוסייתא דשמיא

סליק פירקא הדרן עלך מסכת ברכות

שנויי נוסחאות (א"ל) שיבלו כבי"ר שיבללו . (א"ל) אל נמקרא ואל . (א"ל) תבוזה גד"ל תבוזה . (א"ל) האיש מעירו גד"ל האיש הוא מעירו (וכ"ס נמקרא) . (א"ל) יוחאי גד"ל יוחי . שנתייאשו כבי"ר שנשנתנו . (א"ל) כל כדבייא בישין וכדבייא דאורייתא טבין גד"ל כל כדבייא טבין וכדבייא דאורייתא בישין . גתיב גד"ל כתוב . יום תעובני ימים אעזובך כבי"ר אם תעובני יום ימים אעזובך . (א"ל) כיון שהפליג כבי"ר וכיון שראתה שהפליג . (א"ל) בישראל גד"ל מישראל .

מערכת הערוך בשעה דמכשין כו . בערך (ט' דר) בשעה שמכשין בדר . ובשעה שמבדרין בדר . גרס את דמפורין כנס ואת דמכשין בדר : [פ י ס א] . גירסת הערוך (ט' ט) פסטיא : מנחם ומסם ספיקס (כדכרס י"ט . ט) ומתקן דכרסין . ובכרך פה גרס את דמפורין כנס ואת דמכשין בדר :

הדרוש רד"א

ואוכל את פתי כו' . נ"ב הנה בימי תענית דאין אוכלין ושותין ואפ"ה סבלא להו בשעה ברכות בתפלת י"ח ובתפלות שבוסיין וקריאת ס"ת : ומתפלל ש"ש פעמים של י"ח . נ"ב אחיא כפ"ד דתפלת ערבית וכתב דלפ"ד רשות בצרי ליה שמינה עשה ועי' לעיל פ"ד ה"א בשני סקופות :

עמודי ירושלים

כל כדביא בישין וכדביא דאורייתא טבין ע"י בפני משה ובדברים מה שפירשו . והמהני שלא הביאו מ"ש בערוך (טק נקד ז') שגרס כל ברכיא טבין וברכיא דאורייתא בישין . ופירוש עין סיפוק שאין אדם רשאי לומר יש לי סיפוק בלמודי כו' ע"ש :

ברכות סח

סר
א מ"י פ"ז
מה' תפלה ה"ד
כמ"ג עשין יס
טו"ט ע"ח
ס"ו מו ס"ב